

ЕЗИКОВА КУЛТУРА / LANGUAGE CULTURE

Владко Мурдаров

ЕДИН ОСОБЕН СЛУЧАЙ НА ДУБЛЕТНОСТ

Vladko Murdarov

A PECULIAR CASE OF DOUBLETS

The paper deals with the possible doublet forms of the noun *син* (*son*) used after a numeral.

Независимо от по-особеното развитие на нашия език в сравнение с останалите славянски езици в него и до днес са се запазили следи от отдавна отмерели граматични категории при имената, които имат за задача да раз-нообразят изразните средства в речта, макар и техният живот вече да кло-ни към края си.

Това важи за тъй наречените бройни форми на имената, които се упот-ребяват, когато пред съществителното има употребено числително име. Българинът помни за съществуването на тези възможности и обикновено се стреми да ги използва, но не знае, че през последните десетилетия нас-тъпиха някои промени в правилата за употребата на бройните форми и за-ради това често допуска грешки при прилагането им.

И така днешните правила за употреба на бройните форми са свързани с факта, че в езика съществителните имена бележат лица и нелица. Бройни форми се срещат само при едната група – при имената за нелица, докато при другата, при имената за лица, те вече са отпаднали.

Това означава, че когато съществителните за лица като *войник*, *депу-тат*, *лекар* са употребени след числително име, днес те трябва да се поя-вяват във формата за множествено число – *шест(има) войници*, *шестнай-сет депутати*, *шейсет* и *шест лекари*. Специално наблягам на думата *днес*, защото в по-ранни периоди от живота на езика ни и при тези имена се е давало предпочитание на бройните форми – **шест(има) войника*, **шестнайсет депутата*, **шейсет* и *шест лекаря*. Според съвременната норма на книжовния ни език обаче този период вече е приключил и сега в тези случаи задължително трябва да се използват формите за множествено число.

Впрочем и преди е съществувала възможност при описаните условия имената за лица да са в множествено число, но това е ставало след по-особена форма на числителните – *двама, трима, петима* – *двама внуци, трима офицери, петима адвокати*. (Поради по-особения си вид обаче тази форма днес не се употребява редовно в речта.) Тъкмо под влияние на този модел е възприето във всякакви случаи, независимо от формата на числителното име, да се предпочита съществителните да са в множествено число.

По-особено днес е поведението на съществителното *син*, когато е употребено след числително име. Според правилото би трябвало да се говори само за *трима синове, петима синове, девет синове*. На практика обаче много често вместо тези съчетания се среща *трима сина, петима сина, девет сина*. Причината за отклонението трябва да се търси преди всичко в народното творчество, където последователно се говори преди всичко за *трима сина*. Именно това съчетание кара и след употреба на други числителни също да се избира бройната форма *сина*, а не *синове*.

В граматичните справочници не се обръща внимание на този факт и се сочи, че единствено правилно е да се употребява формата за множествено число. Като се има предвид влиянието на народните приказки обаче, би могло при съществителното *син* да се допусне употребата на бройната форма и така в правилото да се допусне изолирана дублетност при използването на това име. Така е постъпено вече в *Официалния правописен речник на българския език* (2012).

✉ Проф. д.ф.н. Владко Мурдаров, Секция за съвременен български език.
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България
balgarskiezik@mail.bg

✉ Prof. D. Sc. Vladko Murdarov, Department of Modern Bulgarian Language.
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria
balgarskiezik@mail.bg